

OFTALMOLOGIYA JARROHLIGIDA KEKSA YOSHLI
GLAUKOMA BILAN OG'RIGAN BEMORLARDA
ANESTEZIYA USULINI TANLASH

Alimov A.B.;

Isabekov M.R.

Ilmiy rahbar: PhD., Dotsent: **Bektemirova N.T.**

Toshkent davlat tibbiyot universiteti

Anesteziologiya va reanimatologiya kafedrası

Annotatsiya. *Keksa yoshdagi glaukoma bilan og'rigan bemorlarda oftalmologik jarrohlik amaliyotlari o'tkazilishi anesteziya usulini puxta tanlashni talab qiladi. Ushbu bemorlar ko'pincha yurak-qon tomir, nafas tizimi va markaziy asab tizimi kasalliklari bilan birga keluvchi komorbid holatlarga ega bo'lib, bu anesteziya asoratlari xavfini oshiradi. Mazkur tezisda keksa yoshli glaukoma bilan og'rigan bemorlarda anesteziya usulini tanlash mezonlari va xavfsiz yondashuvlar tahlil qilindi.*

Kalit so'zlar: *glaukoma, keksa yosh, oftalmologik jarrohlik, anesteziya, regional anesteziya, umumiy anesteziya.*

Dolzarbligi.

Glaukoma keksa yoshdagi aholida ko'rish qobiliyatining pasayishiga va hatto qaytarilmas ko'rlikka olib keluvchi yetakchi oftalmologik kasalliklardan biri hisoblanadi. Aholining umr davomiyligi ortib borayotgani sababli ushbu kasallikning uchrash chastotasi ham yildan-yilga oshib bormoqda. Glaukomaning surunkali va progressiv kechishi natijasida ko'rish nervi zararlanadi, bu esa bemorning hayot sifati, mustaqil harakatlanishi va ijtimoiy faolligiga sezilarli ta'sir ko'rsatadi.

Ko'plab hollarda konservativ davolash yetarli samara bermaganda jarrohlik aralashuvi zarur bo'ladi. Bunday vaziyatda operatsiya vaqtida tanlangan anesteziya usuli nafaqat jarrohlik amaliyotining muvaffaqiyatiga, balki ko'rish nervi perfuziyasining saqlanishi va intraokulyar bosimning barqarorligiga ham bevosita ta'sir ko'rsatadi. Intraokulyar bosimning keskin oshishi yoki pasayishi operatsiya jarayonida qo'shimcha asoratlar xavfini kuchaytirishi mumkin.

Keksa yoshdagi bemorlarda yurak-qon tomir, nafas tizimi, endokrin va metabolik kasalliklarning ko'p uchrashi anesteziologik xavfni sezilarli darajada oshiradi. Ularning organizmida kompensator mexanizmlar susaygan bo'lib, gemodinamik ko'rsatkichlardagi kichik o'zgarishlar ham jiddiy oqibatlarga olib kelishi ehtimoli yuqori. Noto'g'ri tanlangan yoki yetarlicha asoslanmagan anesteziya usuli intraoperatsion gemodinamik tebranishlar, arterial bosimning keskin o'zgarishi, intraokulyar bosimning nomutanosibliigi hamda ko'rish nervi ishemiyasi xavfini kuchaytiradi.

Shu bois oftalmologik jarrohlikda, ayniqsa glaukoma bilan og'rigan keksa yoshli bemorlarda, umumiy standart yondashuvdan ko'ra individual, differensial va bemorning umumiy somatik holatini inobatga olgan holdagi anesteziologik taktika tanlash muhim ahamiyat kasb etadi. Har bir bemor uchun xavf omillarini baholash, optimal anesteziya turini aniqlash hamda operatsiya davomida gemodinamik va oftalmologik ko'rsatkichlarni qat'iy nazorat qilish davolash samaradorligini oshirish va asoratlar xavfini kamaytirishda dolzarb masala hisoblanadi.

Maqsad.

Glaukoma bilan og'rigan keksa yoshli bemorlarda oftalmologik jarrohlik amaliyotlari davomida anesteziya usulini tanlash mezonlarini aniqlash, lokal, regional va umumiy anesteziya usullarining klinik samaradorligi hamda xavfsizligini baholash, shuningdek, bemorning umumiy holati, komorbid

kasalliklari va jarrohlik hajmiga asoslangan optimal anesteziologik yondashuvni ishlab chiqish.

Material va usullar. Tadqiqot davomida oftalmologik jarrohlik o'tkazilgan keksa yoshli glaukoma bemorlarida qo'llanilgan lokal, regional (peribulbar, retrobulbar) va umumiy anesteziya usullarining klinik samaradorligi va xavfsizligi baholandi. Bemorlarning umumiy holati, komorbid kasalliklari, gemodinamik ko'rsatkichlari va intraoperatsion asoratlari tahlil qilindi.

Natijalar. O'rganish natijalariga ko'ra, lokal va regional anesteziya usullari keksa yoshli glaukoma bemorlarida aksariyat hollarda gemodinamik ko'rsatkichlarning nisbatan barqaror saqlanishini ta'minladi hamda intraokulyar bosimdagi keskin tebranishlarni minimallashtirish imkonini berdi. Ushbu usullarni qo'llash jarayonida arterial bosim va yurak urish tezligidagi o'zgarishlar kamroq kuzatildi, bu esa ko'rish nervi perfuziyasining yetarli darajada saqlanishiga ijobiy ta'sir ko'rsatdi.

Regional anesteziya fonida operatsiya davomida bemorlarning umumiy holati barqarorroq bo'lib, qo'shimcha farmakologik qo'llab-quvvatlashga ehtiyoj kamroq kuzatildi. Shuningdek, intraoperatsion stress reaksiyalarining kamayishi operatsiya jarayonini ancha xavfsiz va boshqariladigan holatda o'tkazish imkonini berdi. Postoperatsion davrda ham og'riq sindromi nisbatan yengil kechdi, ko'ngil aynishi, qusish va boshqa nojo'ya holatlar kamroq qayd etildi.

Umumiy anesteziya asosan bemorning kuchli psixoemotsional zo'riqishi, uzoq davom etuvchi yoki keng hajmli jarrohlik aralashuvi rejalashtirilgan holatlarda, shuningdek lokal yoki regional anesteziyaga nisbatan kontrendikatsiyalar mavjud bo'lganda qo'llanildi. Biroq umumiy anesteziya qo'llanilgan bemorlarda gemodinamik tebranishlar va intraokulyar bosimdagi o'zgarishlar nisbatan ko'proq kuzatildi, bu esa ularni yanada sinchkov monitoring qilishni talab etdi.

Umuman olganda, tadqiqot natijalari kekxa yoshli glaukoma bemorlarida individual yondashuv asosida tanlangan regional anesteziya usullari xavfsizlik va samaradorlik nuqtai nazaridan afzalroq ekanligini ko'rsatdi.

Xulosa. Kekxa yoshli glaukoma bilan og'rikan bemorlarda oftalmologik jarrohlik uchun anesteziya usulini tanlash har tomonlama baholash va individual yondashuvni talab etadi. Bemorning yoshi, umumiy somatik holati, hamroh kasalliklari, jarrohlik aralashuvining turi va davomiyligi, shuningdek psixoemotsional holati inobatga olinishi zarur.

Lokal va regional anesteziya usullari aksariyat hollarda gemodinamik barqarorlikni saqlash, intraokulyar bosimning keskin o'zgarishlarini oldini olish hamda operatsion va postoperatsion davrni yengilroq o'tkazish imkonini beradi. Shu bois ular ko'pchilik bemorlarda xavfsiz va samarali usul sifatida tavsiya etilishi mumkin.

Umumiy anesteziya esa faqat aniq va asoslangan ko'rsatmalar mavjud bo'lgan holatlarda, ya'ni boshqa usullarni qo'llash imkoni bo'lmaganda yoki kutilayotgan jarrohlik hajmi bunga zarurat tug'dirganda qo'llanilishi lozim. Bunda bemor holatini doimiy va sinchkov monitoring qilish muhim ahamiyatga ega.

To'g'ri va asosli tanlangan anesteziya usuli jarrohlik natijalarini yaxshilaydi, ko'rish funksiyasini maksimal darajada saqlab qolishga xizmat qiladi hamda intra- va postoperatsion asoratlarni xavfini sezilarli darajada kamaytiradi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Weinreb RN, Aung T, Medeiros FA. The pathophysiology and treatment of glaucoma: a review. *JAMA*. 2020;323(8):758–769.
2. Tham YC, Li X, Wong TY, et al. Global prevalence of glaucoma and projections to 2040: update and implications. *Ophthalmology*. 2021;128(3):414–421.

3. Zhang Y, Li SZ, Li L, et al. Anesthesia considerations in glaucoma surgery in elderly patients. *Clin Interv Aging*. 2021;16:1017–1026.
4. Johnson TV, Toris CB. Effects of anesthetic agents on intraocular pressure. *Surv Ophthalmol*. 2022;67(2):457–469.
5. McClelland CM, Custer PL. Perioperative management in ophthalmic surgery. *Curr Opin Ophthalmol*. 2022;33(1):55–61.
6. Gupta D, Chen PP. Glaucoma surgery in the elderly: risk assessment and outcomes. *Eye (Lond)*. 2023;37(4):623–630.
7. Kim JM, Park KH. Hemodynamic changes during ophthalmic surgery under regional anesthesia. *BMC Anesthesiol*. 2023;23:118.
8. European Glaucoma Society. Terminology and Guidelines for Glaucoma, 5th ed. 2024 update. Savona: EGS; 2024.